

Konu 2 : Kamu maliyesinin kapsamı, tarihi gelişimi, iktisat, felsefe, sosyoloji, hukuk ve diğer alanlarla etkileşimi

Prof. Dr. Semih ÖZ
Ankara Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi

2 OCAK 2018 ANKARA

Devletin iktisadi yaşamdaki rolüne ilişkin yaklaşımlar

- Aristo, Platon, Doğu, Ortaçağ
- Sömürgecilik, Yakınçağ
- Merkantilistler
- Fizyokratlar
- Klasik okul
- Neoklasik okul
- Keynesyen iktisat
- Parasalcı yaklaşım
- Arz yanlı iktisat
- Anayasal iktisat
- Marksist öğretisi
- Yapısalcı yaklaşım
- Yeni yaklaşımlar

Platon

Mülkiyetin ortak, işgücünün ise uzmanlaşmış olduğu ideal devleti savunur.

Aristoteles

Aristoteles, özel özel mülkiyeti savunur ancak servet edinmek için para biriktilmesine karşı çıkar.

Sömürgecilik, Yakınçağ

1492'de Amerika kıtasının keşfiyle yeni bir ekonomik ilişkiler ağı ve yeni karşılaşılan toplum yapısı Dünyayı şekillendirmeye başlamıştır.

(Bkz. Marc Ferro; Sömürgecilik Tarihi Fetihlerden Bağımsızlık Hareketlerine Kadar 13.-20. Yüzyıl, İmge Kitabevi Yayınları, 2017.)

Thomas More'un Utopia'sından (1516) başlayarak eşitlik ve adalet kavramları ile devlet arasında bağlantı kurulmaktadır.

Merkantilistler

Bu sisteme “ticaret sistemi anlamına gelen” “merkantilizm”in adı ilk olarak Adam Smith tarafından verilmiştir.

Merkantilizm, kapitalizm öncesi dönemde uygulanan ve başlıca önermeleri “ihracatın ithalattan fazla olduğu bir ticaret politikası izlemek ve devletin ekonomiye aktif müdahalesini savunmak” olan bir ekonomi doktrinidir.

Avrupa'da rönesans ve reform hareketlerinin başlattığı uyanışın, iktisadi alandaki yansıması olarak da değerlendirilir.

Fizyokratlar

18.yy ikinci yarısında Fransa'da ortaya çıkan iktisadi görüştür.

Kurucuları Dr. François Quesnay" dir.

Quesnay'in "Economic Table" (1759) isimli kitabı bulunmaktadır.

Quesnay tarım kesimi ve diğer kesimlerin üretime katkılarını gösteren ve artı değeri hangi kesimin yarattığını gösteren bir tablo hazırlamıştır.

Fizyokratlar, toplumu, 1) tarımsal faaliyetlerle uğraşanlardan oluşan üretken sınıf, 2) ticaret ve sanayi faaliyeti alanında çalışanların oluşturduğu "üretken olmayan sınıf" ve 3) arazi sahipleri ve kralı içeren "dağıtıcı sınıf" olarak üçlü bir ayırmda ele almıştır.

Fizyokratlar, devletin iktisadi yaşama müdahale etmemesi gerektiğini, doğadaki doğal işleyişin iktisadi yaşam için de geçerli olduğunu savunmuşlardır.

Klasik İktisat Okulu

İktisadi yaşamda 18.yy sonundan itibaren liberalizm olarak tanımlanan düşünce akımı hakim olmuştur.

Bu dönem aynı zamanda sanayi devriminin başladığı tarihtir.

Liberalizmin temeli, klasik iktisatçılardan Adam SMİTH VE David RİCARDO tarafından atılmıştır.

Klasik iktisatçılar fizyokratların görüşlerinden de yararlanarak, yeni iktisadi ve mali politikalar geliştirmişlerdir. Adam Smith, 1776'da yayımlanmış olduğu, "ULUSLARIN ZENGİNLİĞİ" adlı kitabında mali maliye ile ilgili konuları bilimsel yöntemleri kullanarak incelemiştir.

Bir dönem Paris'te kalan Adam Smith, Fizyokratların görüşlerinden etkilenmiştir.

Tarafsız maliye", klasiklerin ısrarla savundukları bir görüşür.

Keynesyen Görüş

1929 Dünya İktisat buhranından sonra ortaya çıkan iktisadi yaklaşımdır.

Keynes, “İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi” adlı eserinde devletin iktisadi yaşama müdahale edebileceğini devletin harcama ve vergilerle talebi yöneterek durgunluğu aşabileceğini belirtmiştir.

1980 li yıllara kadar Keynesyen anlayış, bir çok ülkede devletlerin iktisadi yaşama müdahale konusunda belirleyici olmuş bir yaklaşımdır.

Parasalıcı Yaklaşım

Milton FRIEDMAN

“Enflasyonun nedeni, her zaman ve her yerde parasal bir olgudur.”

Parasalıcı Yaklaşım

Milton FRIEDMAN, sürekli gelir hipotezini savunarak maliye politikasının etkisinin sınırlı olduğunu kabul ederek maliye politikasının uygulamanın etkin sonuç doğurmayacağını bu nedenle devletin iktisadi yaşama para politikası yoluyla müdahale etmesi gerektiği düşüncesini savunmuştur.

Parasalcı Yaklaşım

Çünkü artan harcamaların vergilerle finanse edilmesi durumunda, artan vergi, harcamaların ekonomiye getireceği canlılığı kısmen gidereceği için kamu harcamalarının milli gelir üzerindeki etkisi en az düzeyde olacaktır.

YAPISALCI YAKLAŞIM

Güney Amerika yazınında ortaya çıkan ve serbest piyasanın düzenleyiciliğinin yetersiz ve egemen olan görüşünün geçersizliğini savunarak kalkınma ekonomisinde az gelişmiş ülkelerin ekonomik yapılarının dikkate alınması gerektiği görüşüyle temelde devlet müdahalesini gören ve 1950'den itibaren geliştirilen iktisadi yaklaşımdır.